

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Волинський національний університет імені Лесі Українки
Факультет історії, політології та національної безпеки
Кафедра всесвітньої історії

СИЛАБУС
вибіркового освітнього компонента
ХРИСТИЯНСЬКА ЦЕРКВА В СЕРЕДНІ ВІКИ
підготовки бакалавра

Луцьк 2026

Силабус освітнього компонента «Християнська церква середні віки»
підготовки бакалавра

Розробник: Карліна Оксана Миколаївна, доцент, кандидат історичних наук, доцент

Погоджено

Гарант освітньо-професійної програми

доц. Хлібовська Г. М.

Силабус освітнього компонента затверджено на засіданні кафедри всесвітньої історії

(протокол № 9 від 11.02. 2026 р.)

Завідувач кафедри
всесвітньої історії

проф. Стрільчук Л.В.

I. Опис освітнього компонента

Таблиця 1.

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній ступінь	Характеристика освітнього компонента
Заочна форма здобуття освіти	01 ОСВІТА/ПЕДАГОГІКА 014 СЕРЕДНЯ ОСВІТА 014.3 СЕРЕДНЯ ОСВІТА (ІСТОРІЯ ТА ГРОМАДЯНСЬКА ОСВІТА) СЕРЕДНЯ ОСВІТА. ІСТОРІЯ ТА ГРОМАДЯНСЬКА ОСВІТА ПЕРШИЙ (БАКАЛАВРСЬКИЙ)	Вибірковий
Кількість годин /кредитів 150/5		Рік навчання: п'ятий
ІНДЗ: немає		Семестр: десятий
		Лекції: 4 год.
		Практичні (семінарські): 6 год.
		Самостійна робота: 122 год.
Мова навчання: українська		Консультації: 18 год.
		Форма контролю: залік

II. Інформація про викладача

ППП: Карліна Оксана Миколаївна

Науковий ступінь кандидат історичних наук

Вчене звання доцент

Посада доцент кафедри всесвітньої історії

Контактна інформація +380672744121, karlina.oxana@vnu.edu.ua

Дні занять: за електронним розкладом <https://ps.vnu.edu.ua/cgi-bin/timetable.cgi?n=700>

III. Опис освітнього компонента

1. Анотація

Духовне життя і менталітет середньовічного суспільства Західної Європи характеризувались глибокою релігійністю. Християнство і діячі католицької церкви відіграли важливу роль у передачі традицій античної цивілізації, у розвитку суспільної думки. Християнська мораль і етика стали основою моральних цінностей загальнолюдської культури та європейської цивілізації. Важливо підкреслити позитивну роль християнства і католицької церкви, просвітницьку роль духовенства, соціальну функцію захисту обездолених, церковних інститутів в оформленні сімейно-шлюбних відносин і подоланні пережитків звичаєвого права та свавілля.

Предметом вивчення є християнська церква в середні віки. Розглядається всі етапи еволюції римської церкви протягом тисячоліття. Її історія представлена у тісному зв'язку з історією всього середньовічного суспільства і особливо ідеології. Тематично ВОК охоплює три проблеми:

- християнство як основна форма світогляду середньовічної людини,

- церква як організація у середні віки і особлива в ній роль папства,
- чернецтво як форма духовного життя середньовічної людини і його роль у розвитку культури в середні віки.

Для розкриття вказаних проблем використано відповідний історичний матеріал таких країн Західної Європи: Франції, Англії, Німеччини, Іспанії, Італії, а також скандинавських держав. Західне середньовіччя християнство не можна відокремлювати від східного, від розвитку церкви у Візантії, тому розглядається особливе місце християнства і церкви у деспотичній монархії, якою була Візантія.

Мета: сформувати у студентів уявлення про розвиток християнської церкви у середні віки як надзвичайно важливого суспільного інституту того часу.

Завдання:

- розкрити процес поширення християнства серед германських, кельтських і західнослов'янських народів у ранньому середньовіччі;
- виділити етапи формування нормативного (ортодоксального) християнського вчення і церковної організації;
- прослідкувати взаємини між церквою і середньовічними церквами;
- виявити основні шляхи зміцнення суспільної та політичної ролі римських пап і причини занепаду їх авторитету в пізньому середньовіччі;
- розкрити особливості становлення і розвитку чернецтва в середні віки;
- проаналізувати становлення і розвиток схоластики і середньовічних ересей;
- виробити навички та вміння самостійної роботи студентів із джерелами і науковою літературою з теми ОК.

Структура навчальної дисципліни

(для очної денної і заочної форм навчання)

Таблиця 3.

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин					Форми контролю / бали
	Усього	у тому числі				
		Лекції	Практичні (Семинари)	Консультації	Сам. робота	
1	2	3	4	5	6	
Змістовий модуль 1. Християнська церква в ранньому середньовіччі.						
Тема 1. Християнство на порозі античності та середніх віків	10	2		1	7	Т/5
Тема 2. Розвиток християнської доктрини в IV – V ст.	10		2	1	7	Т/5
Тема 3. Християнізація Західної Європи	8			1	7	ДС/5
Тема 4. Початок середньовічної церкви як організаційної структури	8			1	7	ППО/5
Тема 5. Церква у Візантії у IV – VIII ст.	8			1	7	Т/6
Тема 6. Монастирське життя в IV – VI ст.	8			1	7	ДБ/6
Тема 7. Монастирі як посередники культурної трансформації від Античності до Середньовіччя	7			1	6	Д, ДС/6

Тема 8. Церква і ранньосередньовічна монархія	7			1	6	ДС, Т/6
Тема 9. Криза римської церкви і передумови її реформування (X – XI ст.)	7			1	6	Т/6
Разом за змістовим модулем 1	73	2	2	9	60	50
Змістовий модуль 2. Середньовічна церква в XII – XV ст.						
Тема 10. Папство та Священна Римська імперія в XI – XIII ст.	7			1	6	Т/5
Тема 11. Церква у середньовічній Візантії	8			2	6	Т/5
Тема 12. Середньовічна схоластика	8			2	6	ДС/5
Тема 13. Духовно-лицарські ордени	8		2		6	Д, ППО/5
Тема 14. Євангелічний рух у середні віки	6				6	Д, РМГ/5
Тема 15. Домініканці та францисканці	8		2		6	Т/5
Тема 16. Духовна структура християнського життя	9	2		1	6	Т/5
Тема 17. Церква в пізньому середньовіччі.	7			1	6	Т/5
Тема 18. Церковна романська архітектура	7				7	РМГ, ППО /5
Тема 19. Церковна готична архітектура	9			2	7	Т/5
Разом за змістовим модулем 2	77	2	4	9	62	50
Усього годин для очної денної форми навчання	150	4	6	18	122	

Форми контролю: ДС – дискусія, ДБ – дебати, РМГ – робота в малих групах, Д – доповідь, КР – контрольна робота, ППО – письмове поточне опитування, Т – тести.

*Для студентів заочної форми навчання: а) курсивом виділено теми лекцій і практичних (семінарських) занять; б) через риску вказано кількість годин для вивчення кожної теми.

У процесі вивчення освітнього компонента використовуються такі **методи**:

- **пояснювально-ілюстративний та репродуктивний** (розповідь, пояснення, консультація, робота зі словником, таблицями, схемами, складання плану, виконання практичних завдань);
- **проблемно-пошуковий** (проблемного викладу, розв'язання проблемних ситуацій, бесіда, дослідження, спостереження, узагальнення, синтез, аналіз, порівняння, зіставлення, структурування, робота з науковою літературою);
- **комунікативно-творчий з елементами інтерактивного навчання** (вирішення творчих завдань; спільне розв'язання проблем, робота в групах, дебати, дискусія, ситуаційний аналіз).

Завдання для самостійного опрацювання

1. Складіть перелік схожості та відмінності у практиці і розвитку трьох основних віток раннього чернецтва: східного, західного і кельтського.
2. Опишіть у хронологічному порядку і проаналізуйте поступовий розвиток влади єпископа Римського. Обґрунтуйте, чому 600 рік вважається роком зародження папства.
3. Підготуйте порівняльну біографію імператор Константина Великого та імператора Карла Великого. Зробіть висновок: хто, на вашу думку, відіграв більшу роль і в історії ранньосередньовічної церкви; хто був кращим християнином.
4. Напишіть звіт про коронацію Карла великого в 800 році від імені сучасника. Вкажіть, які мотиви були в імператора і в папи, коли вони йшли в цей день на церемонію.
5. Порівняйте пап Миколу I, Григорія VII та Інокентія III. Яка роль кожного в розвитку папської влади?
6. Напишіть сценарій уявного диспуту між Генріхом IV і Григорієм VII. Хто з них має

переваги? Чому?

7. Складіть список причин, які привели до Великого розколу 1054 року. Чи можна було уникнути цього розколу? Якщо так, то яким чином?

8. Проведіть самостійне дослідження хрестових походів, заповнивши таблицю з такими графами: 1) назва хрестового походу, 2) де він проходив, 3) його керівники, 4) дата походу, 5) кількість воїнів, 6) причини, 7) наслідки.

9. Напишіть сценарій уявного диспуту на тему «Чи були законні вибори Урбана VI в 1378 році?», в якому викладі обидва погляди.

10. Складіть таблицю порівняльної характеристики Пізанського, Констанцького і Базельського соборів. У чотирьох колонках запишіть: дати проведення соборів, імена найвідоміших особистостей, присутніх на цих соборах, ухвалені рішення, результати.

*Оцінка за виконану самостійну роботу враховується в оцінці семінарського заняття

Методичні рекомендації до виконання завдань й оформлення матеріалів:

Для виконання завдань з циклу «Самостійна робота» необхідно:

- повторити теоретичний матеріал, котрий опрацьовували здобувачі разом з викладачем на практичних заняттях з курсу;
- при виконанні завдань обов'язково дотримуватись засад доброчесності: подавати лише перевірений матеріал, правильні бібліографічні відомості, зазначати ресурси, котрі Ви використовуєте;
- практичні завдання слід оформляти у друкованій формі;
- не потрібно переписувати завдання, слід відразу давати на нього відповідь;
- при написанні письмових робіт необхідно висловлювати власну позицію щодо теми, обґрунтовувати її, підкріплювати положення історичними фактами;
- презентація повинна містити 12 – 15 слайдів з інформацією щодо визначеної теми, ілюстрованою відповідними світлинами, графіками, схемами тощо;
- бібліографічні покликання подавати в кінці всього тексту відповідно до Державного стандарту 2015 р.

IV. Політика оцінювання

Увесь освітній процес відбувається на засадах чесності, справедливості, відповідальності за результати своєї роботи, довіри до усіх учасників освітнього процесу, об'єктивності оцінювання, толерантності, соціальної та гендерної рівності (деталі за: [Положення про поточне та підсумкове оцінювання знань здобувачів вищої освіти Волинського національного університету імені Лесі Українки від 30.08.2023 р.](#))

Здобувач освіти повинен систематично відвідувати практичні заняття з ВОК, не запізнюватися, щоб не переривати роботу викладача та своїх колег.

Усі усні завдання належить складати у визначений викладачем час. Письмові завдання слід подати на перевірку у визначений викладачем час, оформивши відповідно до вимог, що ставляться до такого виду робіт.

Обов'язково потрібно дотримуватися засад академічної доброчесності: під час виконання завдань не можна привласнювати собі результати інтелектуальної діяльності інших осіб, при оформленні результатів своєї праці потрібно подавати покликання на публікації, якими послуговувалися у ході підготовки матеріалів, зазначити ресурси, якими користувалися; не можна підтасовувати факти, ілюстративний матеріал, бібліографічні відомості, не допускається користування шпаргалками під час виконання тестових завдань, письмового поточного контролю. Жодні форми порушення академічної доброчесності (недбайливе цитування, присвоєння чужих ідей чи робіт, плагіат, псевдоавторство, неповажне ставлення до учасників освітнього процесу тощо) недопустимі. У разі таких дій – адекватна реакція відповідно до [Кодексу академічної доброчесності Волинського національного університету імені Лесі Українки від 25.05.2023 р.](#)

Оцінювання відповідей здобувачів освіти на семінарських заняттях у формі підготовки доповідей за темою заняття, доповнень до відповідей, участі в дискусії та дебатах, письмового поточного опитування; у формі написання тестів, письмової самостійної роботи та контрольних робіт за змістовими модулями.

У випадку, якщо здобувач освіти не відвідував окремі аудиторні заняття (з поважних причин), на консультаціях він має право відпрацювати пропущені заняття в усній формі та добрати ту кількість балів, яку було визначено на пропущені теми за першим і другим модулями. Дедлайн відпрацювання – до дати написання контрольної роботи з кожного модуля. Якщо здобувач освіти не має заборгованості з тем, винесених на оцінювання на залік, та отримав протягом семестру не менше 60 балів, то одержує за залік відповідний підсумковий бал – зараховано. У випадку, коли він отримав менше як 60 балів, то складає залік згідно з розкладом, затвердженим навчальним відділом Волинського національного університету імені Лесі Українки. Якщо здобувач освіти не склав залік з першого разу, то має можливість перескладати його ще двічі згідно з [Положенням про поточне та підсумкове оцінювання знань](#) здобувачів вищої освіти Волинського національного університету імені Лесі Українки.

Участь у науковій роботі з тематикою ВОК «Історія та культура Візантії» дозволяє здобувачам вищої освіти отримати додаткові бали до поточного оцінювання: доповідь на науковій конференції (без публікації тез) – 3 бали; участь у роботі конференції (з публікацією тез) – 5 балів; участь в студентській олімпіаді – від 3 до 10 балів (1 місце – 10, 2 – 7, 3 – 5 балів, участь – 3 бали); участь у студентських конкурсах наукових робіт – від 5 до 15 балів (1 місце – 15, 2 – 10, 3 – 7 балів, участь – 5 балів); публікація статті у виданнях, що не входять до переліку фахових в Україні – 10 балів; публікації у виданнях, що входять до переліку фахових видань України – 15 балів; презентація дослідження на засіданні Наукового товариства аспірантів і студентів факультету – 5 балів; презентація дослідження на засіданні проблемної групи – 5 балів.

Під час вивчення ВОК визнаються результати навчання, отримані в неформальній освіті (професійні курси/тренінги, онлайн-освіта, стажування тощо), які за тематикою, обсягом вивчення та змістом відповідають ВОК як в цілому, так і його окремим модулям, темі (темам), що передбачені цим силабусом. Деталі щодо процедури зарахування результатів наведені в [Положення про визнання результатів навчання, отриманих у формальній, неформальній та/або інформальній освіті у Волинському національному університеті імені Лесі Українки від 29.08.2024 р.](#)

Модульне оцінювання здійснюється в межах блоків змістових модулів, що включають відповіді на семінарських заняттях і контрольну роботу модуля. Оцінка за блок змістових модулів виставляється за такими результатами: результати поточного оцінювання виступу на семінарському занятті; письмове опитування за блоками змістового, виконання самостійної роботи; результати рубіжного контролю відбиваються в електронному журналі обліку навчальних занять.

Формою проведення контрольної роботи є письмова робота, що складається з відповідей на поставлені питання різного типу, проблемних завдань, відкритих і закритих тестів, які охоплюють всі теми, зазначені в кожному модулі.

Підсумкова оцінка за 100-бальною шкалою складається із сумарної кількості балів за поточне оцінювання з відповідних тем (максимум 80 балів) та двох контрольних робіт (максимум 20 балів).

V. Підсумковий контроль

Підсумковий контроль успішності здобувачів освіти (залік) складається письмово у формі розгорнутої відповіді на чотири питання (по два питання з кожного блоку питань, винесених для здійснення письмового контролю успішності навчання)

Питання для здійснення підсумкового контролю успішності навчання

1. Походження християнства, його основні джерела.

- 2.Формування церковної ієрархії.
- 3.Гоніння на християн та їх причини.
- 4.Державницьке (нормативне) християнство.
- 5.Виникнення християнської філософії.
- 6.Капподокійські отці церкви.
- 7.Християнська доктрина у творах Августина Блаженного.
- 8.Західні отці церкви.
- 9.Григорій Великий.
10. Виникнення Папської держави.
- 11.Некатолицькі церкви на Заході.
12. Християнізація варварів-завойовників.
- 13.Ірландські місіонери.
- 14.Папсько-франкський союз.
15. Церква і держава у Візантії.
16. Церковно-політична боротьба у ранній Візантії.
- 17.Каролінзька монархія та церква.
- 18.Роль церкви у Каролінгському відродженні.
19. Папський престол та Італія.
- 20.Імператорська німецька церква.
21. Св. Бенедикт Нурсійський.
22. Ключійська реформа монастирів.
23. Папська влада на зламі X – XI ст.
- 24.Церковна організація у 1000 році.
- 25.Боротьба папства за верховенство у християнському світі.
- 26.Хід конфлікту імперії з папством.
- 27.Криза універсалізмів.
- 28.Початок схоластики.
- 29.П'єр Абеляр.
- 30.Містика і схоластика в XII ст.
- 31.Ідеологія хрестоносського руху.
32. Іспанська Реконкіста.
- 33.Хрестоносці в країнах північно-Східної Європи.
34. Хрестоносці проти гуситів у XV ст.
- 35.Мандрівні проповідники.
- 36.Францисканці.
37. Домініканці.
- 38.Жінки в монастирському русі.
39. Вальденси. Катари. Альбігойці.
40. Інквізиція.
- 41.Картина світу у Фоми Аквінського.
- 42.Пізнання у творах Аквітана.
- 43.Етико-соціальна доктрина Аквітана.
- 44.Духовна структура християнського життя.
45. Священні ритуали.
46. Боніфацій VIII і Філіп Красивий.
- 47.Великий розкол.
48. Соборний рух.
- 49.Флорентійська унія.
50. Монастирське життя у пізньому середньовіччі.

Шкала оцінювання

Оцінка в балах	Лінгвістична оцінка
-----------------------	----------------------------

90 – 100	Зараховано
82 – 89	
75 – 81	
67 – 74	
60 -66	
0 – 59	Не зараховано (необхідне перескладання)

VI. Рекомендована література та інтернет ресурси

1. Августин, Святий. Сповідь / пер. з латини В. С. Бойка. Харків: Фоліо, 2012. 346 с.
2. Гоголь В. Антропологічне вчення Святого Августина. *Вісник Львівського університету. Серія філософсько-політологічні студії*. 2021. Вип. 37. С. 19 – 26.
3. Ісіченко І., архиеп. Загальна церковна історія: курс лекцій для вищих духов. Шк.ю Харків: Акта, 2001. 601 с.
4. Історія європейської цивілізації. Середньовіччя. Собори. Лицарі. Міста; за ред. У. Еко; пер. з італ. Харків: Фоліо, 2018. 763 с.
5. Карліна О. Паломництво до Святої Землі як релігійна практика в середньовічній Європі. *Волинський Благовісник*. 2022. № 10. С. 163 – 191.
6. Карліна О. Принципи християнського вчення про людину у «Сповіді» Августина Блаженного. *Літопис Волині*. 2025. № 33. С. 164–170.
7. Карліна О. Паломництво до Сантьяго-де-Компостела в середньовічній Європі. *Актуальні питання у сучасній науці (Серія «Педагогіка», Серія «Право», Серія «Економіка», Серія «Державне управління», Серія «Техніка», Серія «Історія та археологія»)*. 2025. Вип. 11 (41). С. 586–602.
8. Карліна О. Польсько-німецькі відносини у другій половині X – першій третині XI століття: церковно-політичний аспект. *Актуальні питання у сучасній науці (Серія «Педагогіка», Серія «Право», Серія «Економіка», Серія «Державне управління», Серія «Техніка», Серія «Історія та археологія»)*. 2025. Вип. 11 (41). С. 790–809.
9. Фірігос А. Вступ до історії патристичної та візантійської філософії (від початків християнства до іконоборства; пер. С. Угрин, наук. ред. М. Горяча. Львів: вид-в УКУ, 2017. 280 с.
10. Sumption J. *The Age of Pilgrimage: The Medieval Journey to God*. Mahwah: Hidden Spring, 2003. IV, 567 p.

Інтернет-ресурси

1. <http://www.nbuv.gov.ua> - Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського
2. <https://chtyvo.org.ua> - Електронна бібліотека
3. <http://niu.org.ua> - Національна бібліотека України імені Ярослава Мудрого
4. <http://nibu.kyiv.ua> – Національна історична бібліотека України
5. <https://library.iniv.kiev.ua> – Наукова бібліотека імені М. Максимовича
6. <http://history.org.ua> - Інститут історії України НАН України